

سوال و جواب حقوق جزای اختصاصی ۳

سوال ۱: دکتر طباطبایی با تزریق ماده‌ای که معمولاً باعث تسکین درد می‌شود، به بیمارش که از سرطان در حال مرگ دردناکی رنج می‌برد، مرگ آرام (مرگ ترحم‌آمیز) می‌دهد. آیا عمل او قتل عمد است یا غیرعمد؟ به تفصیل تحلیل کنید.

پاسخ خلاصه:

با اینکه قصد تسکین درد وجود داشته، چون دکتر عمداً عمل منجر به مرگ انجام داده و از نتیجه آگاه بوده، طبق ماده ۲۹۰ ق.م.ا، قتل عمد محسوب می‌شود. انگیزه انسانی تأثیری در تغییر نوع قتل ندارد، اما ممکن است موجب تخفیف در مجازات شود.

سوال ۲: "آموزگاری برای تنبیه دانش‌آموزی، بدون قصد قتل، ضربه‌ای با خطکش به سر او وارد می‌کند که منجر به مرگ او می‌شود. نوع قتل چیست؟ تفاوت آن با خطای محض را توضیح دهید.

پاسخ خلاصه:

با توجه به ماده ۲۹۱ بند (ب)، قتل شبه‌عمد است چون ضربه‌ای که نوعاً کشنده نیست با قصد وارد شده ولی منجر به مرگ شده است. اگر آموزگار صرفاً قصد شوخی داشت و ضربه را به اشتباه وارد می‌کرد، قتل خطای محض می‌شد.

سوال ۳: فرد الف در دعوایی چاقو به مقتول زد و فرد ب نیز همزمان با میله آهنی ضربه‌ای به همان شخص وارد کرد. بعداً معلوم شد هر دو ضربه می‌توانسته موجب قتل شود. کدام یک مسئول است؟ آیا امکان قصاص وجود دارد؟

پاسخ خلاصه:

اگر نتوان احراز کرد کدام ضربه منجر به مرگ شده و هر دو ضربه نوعاً کشنده باشند، طبق قاعده اشتراک در جنایت (مواد ۳۱۹ و ۳۲۶)، هر دو شریک در قتل محسوب می‌شوند و هر دو قصاص می‌شوند مگر اینکه اولیای دم فقط از یکی بخواهند.

سوال ۴: زن بارداری با رضایت کامل، به پزشکی برای سقط جنین در ماه چهارم مراجعه می‌کند. جنین سالم بوده ولی پزشک اقدام به سقط می‌کند. مسئولیت کیفری هر دو را بررسی کنید.

پاسخ خلاصه:

رضایت مادر، مسئولیت کیفری پزشک را رفع نمی‌کند. طبق ماده ۶۲۴ ق.م.ا، پزشک مرتکب سقط جنین غیرمجاز شده و مادر نیز مباشرت در سقط دارد. هر دو مجازات می‌شوند و دیه جنین طبق ماه بارداری توسط پزشک پرداخت می‌شود.

سوال ۵: زنی پس از آنکه از سوی مردی به شدت توهین می‌شود، او را با چاقو به قتل می‌رساند. آیا این رفتار باعث تخفیف یا تبدیل مجازات می‌شود؟

پاسخ خلاصه:

گرچه توهین شدید ممکن است تحریک معنوی محسوب شود، ولی تأثیری بر عنصر مادی و عمد قتل ندارد. قتل عمدی است. دادگاه ممکن است طبق ماده ۳۸ ق.م.ا، در صورت احراز انگیزه شرافتمندانه، در مجازات تخفیف قائل شود.

سوال ۶: فردی قصد کشتن برادر خود را داشت، اما در تاریکی اشتباهاً شخص دیگری را به قتل رساند. نوع قتل چیست؟

پاسخ خلاصه:

طبق قواعد حقوق جزا، اشتباه در شخص موجب تغییر در عنصر معنوی نمی‌شود. چون قصد قتل وجود داشته، و قتل انجام شده، قتل عمد محسوب می‌شود (و حتی قصاص هم دارد)، حتی اگر مقتول، شخص مورد نظر قاتل نباشد.

سوال ۷: پزشکی با تهدید شدید از سوی خانواده زن باردار مجبور به سقط غیرقانونی در ماه ششم می‌شود. مسئولیت کیفری پزشک چیست؟ آیا اکراه رافع مسئولیت است؟

پاسخ خلاصه:

اکراه در جرایم حدی و قصاصی معمولاً مسئولیت را از مباشر رفع نمی‌کند (مگر در موارد خاص). چون سقط جنین جرم مستوجب دیه است و در حکم حق الناس، پزشک همچنان مسئول پرداخت دیه است، هرچند ممکن است مجازات تعزیری او کاهش یابد.

سوال ۸: دو نفر به طور مستقل به فردی حمله می کنند، یکی دست راست و دیگری پای چپ او را قطع می کند. نحوه محاسبه دیه و مسئولیت هر یک را بررسی کنید.

پاسخ خلاصه:

طبق قواعد تعدد جانیان و استقلال ضربه ها، هر جانی ضامن دیه عضو مربوط به خودش است. دیه دست و پا هریک نصف دیه کامل است، پس هر یک باید نصف دیه کامل را جداگانه بپردازد.

سوال ۹: شخصی که ابتدا مورد ضرب و شتم قرار گرفته، بعد از فرار، به خانه برگشته و مهاجم را با چاقو کشته است. آیا دفاع مشروع است؟

پاسخ خلاصه:

دفاع باید فوری و متناسب باشد. چون در اینجا بعد از قطع حمله، فرد برگشته و مهاجم را کشته، شرایط دفاع مشروع طبق ماده ۱۵۶ فراهم نیست و قتل عمدی است. مگر اینکه امکان دفاع در لحظه اولیه نداشته باشد که باید بررسی دقیق تر شود.

سوال ۱۰: زنی در ماه پنجم بارداری دوقلو بر اثر ضربه ای سقط می کند. نحوه محاسبه دیه چگونه است؟ آیا تفاوتی دارد اگر یکی پسر و یکی دختر باشد؟

پاسخ خلاصه:

طبق ماده ۷۱۶، دیه هر جنین جداگانه محاسبه می شود. اگر جنین ها مذکر و مؤنث باشند، دیه متفاوت است (دیه جنین پسر = دیه کامل، دختر = نصف دیه پسر). در ماه

پنجم اگر جنین «مضغه» باشد، ديه هر کدام جداگانه پرداخت می‌شود (۶۰ دينار برای مضغه).